

APÉNDICE PRIMERO

Cantidad de las penúltimas

1. Los patronímicos en *ades* é *ides*, excepto los en *ides* de εως y γς, abrevian la penúltima, como *Aeneades*, *Scipiades*, *Priamides*, *Hectorides*.—Pero *Atrides*, *Pelides*, *Heraclides* (de *Atreus*, *Peleus* y *Hercules*) la alargan.

Los patronímicos en *aïs*, *eïs* y *oïs* comúnmente alargan la penúltima, como *Ptolomaïs*, *Aeneïs*; *Thebais* la tiene breve, y *Nereis* común.

2. La mayor parte de los substantivos en *ina* tienen larga la penúltima, como *carina*, *culina*, *farina*, *gallina*, *medicina*, *piscina*, *resina*, *sagina*, *vagina*, etcétera. La tienen breve: *fiscina*, *fuscina*, *femina*, *lamina*, *machina*, *pagina*, *sarcina*, *trutina*.

3. Es larga por lo general la penúltima en los substantivos terminados en *aca*, *ica* y *uca*, como *cloaca*, *formica*, *lectica*, *lorica*, *vesica*, *festuca*, *verruca*, *lactuca*, etc. Es breve en *brassica*, *fabrica*, *pedica*, *mantica*, *pertica*, *scutica*, *tunica*.

4. Tienen breve la penúltima los adjetivos en *acus*, *icus*, *dus*, como *Aegyptiacus*, *aromaticus*, *maledicus*, *cupidus*, *calidus*, *perfidus*, *finitimus*, *legitimus*, etc. La tienen larga: *opacus*, *amicus*, *apricus*, *inimicus*, *mendicus*, *pudicus*, *fidus*, *infidus*, *opimus*, *imus* y *primus*.

5. Los adjetivos en *ulus* abrevian la penúltima, como *bibulus*, *credulus*, *garrulus*, *patulus*, *querulus*.

6. Los adjetivos en *ilis*, derivados de verbo, abrevian la penúltima, como *agilis*, *docilis*, *stebilis*, *nobilis*, etc. Los que se derivan de nombre la tienen larga, como *anilis*, *civilis*, *herilis*, *hostilis*, *puerilis*, *juvenilis*, *virilis*, *venilis*. A éstos se agregan *exilis*, *subtilis*, *Aprilis*, *Quintilis*, *Sextilis*.

7. Los adjetivos en *inus* alargan la penúltima,

como *caninus*, *asininus*, *taurinus*, *equinus*, *matutinus*, *vespertinus*, *festinus*, etc. Los siguientes la abrevian: *cedrinus*, *faginus*, *oleaginus*, *crocinus*, *hyacinthinus*, *adamantinus*, *smaragdinus*, *corallinus*, *crystallinus*, *bombycinus*, *elephantinus*, *crastinus*, *diutinus*, *pristinus*, *serotinus*, *perendinus*.

APÉNDICE II

De metrica

METRICA est ars praebens versificandi rationem. VERSUS, seu *carmen*, harmonica quaedam et poetici numeri affectata pedum dispositio.

PES, pars versus certo syllabarum genere, numero atque ordine definita.

§ I.—DE DIVERSIS PEDUM GENERIBUS

Duarum syllabarum pedes

Spondeus constat ex duabus syllabis longis, ut *possunt*.

Pyrrichius ex duabus brevibus, ut *ruit*.

Choreus, sive *trochaeus*, ex longa et brevi, ut *annus*.

Iambus ex brevi et longa, ut *amant*.

Trium syllabarum pedes

Molossus constat ex tribus longis, ut *cernebant*.

Trybrachys ex tribus brevibus, ut *capere*.

Dactylus ex longa et duabus brevibus, ut *tempora*.

Anapaestus ex duabus brevibus et longa, ut *capunt*.

Bacchius ex brevi et duabus longis, ut *amabant*.

Antibacchius ex duabus longis et brevi, ut *audisse*.

Creticus, sive *amphimacer* ex longa, brevi et longa, ut *dicerent*.

Amphibrachys ex brevi, longa et brevi, ut *amemus*.

Quatuor syllabarum pedes

Dispondeus constat ex duobus spondeis, ut *commiscebant*.

Proceleusmaticus ex duobus pyrrhichis, ut *abiete*.

Dichoreus ex duobus choreis, ut *pertinere*.

Diambus ex duobus iambis ut *relinquerent*.

Choriambus ex choreo, et iambo, ut *movilitas*.

Antispastus ex iambo et choreo, ut *retardare*.

Ionicus a majore ex spondeo et pyrrhichio, ut *decernimus*.

Ionicus a minore ex pyrrhichio et spondeo, ut *cupiebant*.

Quinque syllabarum pedes

Quinque syllabarum pedes inusitati sunt, praeter *dochimium*, oratoriae compositioni maxime appositum, constat ex iambo, et cretico, ut *perhorrescerent*.

§ II.—DE CARMINIBUS

Hexametro, sive heroico

Hexametrum carmen constat sex pedibus, quorum quintus dactylus est, sextus spondeus, reliqui vel dactyli, vel spondei, vel mixti.—Virg., *Aeneid.*, II:

Urbs antiqua ruit multos dominata per annos.

Quintus pes nonnumquam *spondeus* est; unde versus *spondiacus* appellatur: quo vel rei alicuius gravitas, et amplitudo, vel ingens moeror, animique angor vel aliud declaratur.—Virg.:

Chara Deum soboles, magnum Jovis incrementum.

Pentametrum carmen

Pentametrum carmen, quod cum hexametro fere coniungitur, quinque habet pedes: quorum duo primi vel dactyli, vel spondei esse possunt, syllaba longa adiuncta, quae *caesura* vel *semipes* dicitur; duo reli-

qui, perpetuo sunt dactyli, quibus semipes itidem adiungitur, ut ex utroque semipede quintus fiat; vel tertio loco spondeus, deinde duo anapaesti.—Ovid.:

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subitu casu, quae valere ruunt.

Senarius iambicus,
sive **trimeter iambicus acatalecticus**

Senarius iambicus sex pedibus constat, qui cum purus est, et integer, omnibus in locis iambos habet. Horat., *Epod.*, od. II:

Beatus ille qui procul negotiis.

Potest autem primo, tertio, et quinto loco spondeum, et dactylum, et anapaestum accipere: omnibus etiam locis, praeterquam sexto, tribrachym.—Horat.:

Pavidumque leporem, et advenam laqueo gruem.

Dimetrum iambicum, quatuor recipit pedes; secundo et quarto loco iambos; primo et tertio iambum, spondeum, dactylum, vel anapaestum. Potest etiam in omnibus, praeter quartum, tribrachym accipere. Subscribitur interdum hic versus eleganter senario iambico.—Martial:

Vir celtiberis non tacende gentibus,
Nostraeque laus Hispaniae.

Scazon, sive choriambus

Scazon semper quinto loco habet iambum, sexto vero spondeum: caeteris omnibus cum senario iambico consentit.—Martial:

Extemporalis factus est meus Rhetor.

Anapaesticum dimetrum acatalecticum

Anapaesticum carmen, quo frequenter in choris utitur Seneca, constat quatuor pedibus, qui fere sunt dactili, vel spondei, permixtis anapaestis: ita tamen, ut secundo et quarto loco absit dactylus. Secundus pes dictionem terminet, qui plerumque est spondeus:

Lugeat aether, magnusque parens
Aetheris alti, tellusque ferax,
Et vaga Ponti mobilis unda.

Glyconium

Glyconium carmen constat spondeo et duobus dactylis, quo Seneca interdum choros scribit.

Tandem regia nobilis,
Antiqui genus inachi.

Asclepiadeum

Asclepiadeum carmen constat spondeo, duobus choriambis, et pyrrhichio; vel spondeo, dactylo, adjuncta syllaba longa, deinde duobus dactylis.—*Carm.*, I, Horat.:

Moecenas atavis adite regibus.

Phaleucum sive hendecasyllabum

Phaleucum carmen quinque pedibus constat: spondeo, dactylo, deinde tribus choreis.—Horat.:

Commendo tibi, Quintiane nostros,
Nostros dicere si tamen libellos
Possum, quos recitat tuus poeta.

Sunt qui in primo pede nulla lege adstringantur,
ut saepe fecit Flaminius, aliquando Catullus.

Saphicum carmen

Versus *saphicus* quinque pedes hoc ordine admittit: choreum, spondeum, dactylum, deinde duos choreos: tertio cuique carmini fere nectitur *adonius* qui ex dactylo et spondeo constat.—Horatius:

Integer vitae, scelerisque purus
Non eget Mauri jaculis nec arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce pharetra.

§ III.—DE CARMINUM FIGURIS

Synaloepha

Synaloepha figura est cum vocalis, aut diphthongus praecedentis dictionis a sequenti excipitur, et quodammodo absorbetur. Virgil.:

Conticuere omnes intentique ora, tenebant.

Interdum hanc figuram pro sua licentia omittunt poetae, maxime cum vocalis est longa, aut diphthongus. Virg., *Aeneid.*, I:

Posthabita coluisse Samo: hic illius arma.

Idem *Georg.*, I:

Glauco, et Panopeae et Inoo Melicertae.

O! et *Heu!* non eliduntur per synaloepham. Virg., *Aeneid.*:

O pater, o hominum, divumque aeterna potestas!

Stat., *Th.* v:

Heu! ubi sidera vultus.

Fit interdum *synaloepha* in diversis carminibus. Virg., *Georg.*, II:

Inseritur vero, ex foetu nucis arbutus horrida,
Et sterilis platani malos gessere valentes.

Ecthlipsis

Ecthlipsis est, cum *m* litera simul cum vocali praecedenti eliditur propter sequentem vocalem alterius dictionis. Virg., *Aeneid.*, III:

Italiam, Italiam primus conclamat Achates.

Prisci *m* literam cum vocali correpta interdum servabant. Ennius, *Ann.*, X:

Insignita fere tum millia militum octo.

Reperitur etiam *ecthlipsis* in diversis carminibus. Virg.:

Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem:
Et foliis undam tepidi despumat aheni.

Prisci poetæ *s* literam passim elidebant; quod si deinde concurrerent vocales, prior a posteriore per *synaloepham* exipiebatur. Enn.:

Doctus, fidelis, homo suavis, incundus, suoque
Contentus, atque beatus, scitus secunda loquens in
Tempore, commodus, et verborum vir paucorum.

Doctu fit, cundu su, in primo carmine, dactyli sunt; in secundo, ex primo verbo exeritur *s*, deinde fit, *synaloepha* sic: *content-atque be*.

Synaeresis

Synaeresis quae *episynaloepha* appellatur, est syllaba una ex duabus facta: quod fit, cum duae vocales in unam contrahuntur, ut *alvearia*, *eadem*, *alveo*,

eosdem, *denariis*. Virg., IV, *Geor.*: *Seu lento fuerint alvearia, vimine texta*. Idem accidit genitivis *Oilei*, *Achillei*, *Ulysssei*; dativis et ablativis *Thereo*, *Typhoeo*, et similibus, interdum et accusativos *Typhoea*. Sed in eorum contractione, delectu et auctoritate uti necesse est. Omnibus vero uti licet istis: *cui*, *huic*, *dii*, *diis*, *iis*, *iisdem*, *dein*, *deinde*, *deinceps*, *dehinc*, et contractione verbi *dees*, *deeram*, *deerit*, *deerunt*, *deesse*, et eorum quae ex *semi* componuntur ut *semianimis*, *semihora*. Huc etiam spectant *anteambulo*, *antehac*, *anteire*, et si qua praeter ea sunt.

Diaeresis, sive dialysis

Diaeresis est cum syllaba una in duas dividitur, ut *aurai* pro *aurae*, *silvai* pro *silvae*. Virg., VI, *Aeneid.*: *Aetereum sensum, atque aurai simplicis ignem*.

Aut cum *i* et *v* consonantes mutantur in vocales:

Plaut. Hoc agite, stulti spectatores, nunc iam.

Ovid. Ne temere in medis dissolvantur aquis.

Iam iambus est et *dissolu* dactylus; mutantur enim consonantes in vocales.

Systole

Systole est cum syllaba natura longa, aut positione corripitur, sed altera consonante stricta. Virg., VI, *Aeneid.*:

Ille autem, paribus quas fulgere cernis in armis.
Ovid. Turpe putas abici, quia sit miserandus, amicum.

Ubi *fulgere* longa pro brevi, *abici* pro *abiici* ponitur.

Ectasis, sive diastole

Ectasis, sive *diastole* est, cum aut syllaba natura brevis simpliciter producitur. Virg., *Aeneid.*:

Italiam facto profugus, Lavinaque venit.

Aut cum eadem consona geminatur. Virg., *Aeneid.*:

Relligione patrum multos servata per annos.

Aut cum *i* et *u* vocales in consonantes transeunt.—
Virg., *Aeneid.*, XI: *Adversi longa transverberat abiete
pectus.*—*Aeneid.*, V: *Genua labant, vastos quatit aeger
anhelitus artus.*

Abiete et *genua la* dactyli sunt, mutantur enim
vocales in consonantes, quemadmodum consonantes
per *diaeresim* in vocales mutari diximus. Sunt autem,
qui existiment *proceleusmaticos* illos esse pedes.

De Caesura

Pedes in versu, maxime heroico, ita collocari de-
bent et colligari, ut mutuo complexu alii ex aliis
pendeant, neque singuli e singulis verbis constant,
quo nihil est deformius et insuavius. Simile est illud:
Romae moenia, terruit impiger Hannibal armis.
Quanto illa pulchriora et suaviora, ubi verba ipsa ad
pedum structuram conciduntur.

Virg. Tunc victu revocant vires: fusique per herbam.
Ecl., v. Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

Syllaba quae ex dictione caeditur, nec post quam-
vis pedem relinquitur, vulgo *caesura* dicitur: cuius
tanta vis est, ut beneficio eius brevis syllaba produ-
catur. Est enim quodam in ipsa divisione verborum
latens tempus, nam dum moramur, atque ad alia tran-
simus, intervallum unum, spatiumque lucramur.
Virg.:

Omnia vincit amor, et nos cedamus amori.

Anapaestici versus optimi putantur, si pedes sin-
guli e singulis fiant verbis.

Sen. Tertia misit buccina signum.
Idem. Nondum serae nuntius horae.

De Metaplasmo

Metaplasmus dicitur, cum verborum vetus, et usi-
tata forma necessitate metri, vel ordinandi poematis
causa, a poetis in novam figuram, faciemque sermo-
nis mutatur, vel additione, vel detractioe, vel per-
mutatione, vel translatione literarum. Sunt autem
metaplasmi aliquot species.

Prothesis vocatur litera, vel syllaba principio dic-
tionis addita, ut *gnatus* pro *natus*; *tetulissem* pro *tul-
lissem*.

Epenthesis est, cum medio dictionis litera aut syl-
laba interiicitur, ut *relligio* pro *religio*; *mavors* pro
mars; *navita* pro *nauta*, etc.

Paragoge, seu *proparalepsis* dicitur, cum extremæ
syllabæ aliquid adiungitur, ut *deludier* pro *deludi*;
admittier pro *admitti*.

Aphaeresis est, cum litera vel syllaba principio dic-
tionis substrahitur, ut *ruo* pro *eruo*.

Syncope est, cum litera vel syllaba e medio dictio-
nis substrahitur, ut *gubernaclo* pro *gubernaculo*; *pe-
riclis* pro *periculis*.

Apocope in fine dictionis aliquid detrahit, ut *tuguri*
pro *tugurii*; *oti* pro *otii*.

Tmesis est, cum dictio dividitur, interposita altera
dictione integra, ut *circum Dea fudit*, pro *Dea cir-
cumfudit*; *Septem subiecta trioni*, pro *subiecta Septen-
trioni*.

Antithesis est literæ commutatio, ut *olli* pro *illi*.

Metathesis est literarum ordo immutatus, ut *tim-
bre* pro *timber*.